

POPAHŤAJ BÓH

ČAS OPÍS EVANGELSKÍCH SERBOV

8. číslo

Budyšin, september 1966

Lětnik 16

Hrono na póznjeńc 1966

Ja sym žiwy; nic pak ja, ale Chrystus je žiwy we mni. Gal. 2,20

„Ja sym žiwy!“ Wězo! Moje žiwjenje je wšehomócnny stworičel mi dať. A ja dyrbbju a směm so wjeselić tutého swójeho žiwjenja. Ja mam tež tutón wosebity dar Boží wosebje zańč měć. Ja mam na to hladać, kak sym žiwy, zo tutón mi dowěrjeny dar na prawe wašnje nałožam.

Ale wo to wšo so tu w našim teksece njejedna; přetož Pawoł dale praji: „Nic pak ja, ale Chrystus je žiwy we mni.“ To kliniči kaž porjedženka, kaž korektura. We wosadneje žurli Michałskeje wosady w Budyšinje namaka so naše słowo jako hrono na scénje. Z wulkimi čornymi pismikami steji tam tute wuznaće japoštoła napisane. Słowo „ja“ pak je z čerwjeny-maj smužkomaj přešmórane. A to tež woprawdže wuznać Pawoła wotpowěduje. Hačrunjež je wón sam jako čłowjek dale žiwy, tak tola jeho „ja“ wjace njeplači. Knježić njesmě jeho „ja“, knježić njecha wón sam nad swojim žiwjenjom, ale z knjezjom ma być jenož wón, Chrystus. To chce Pawoł wuprajic w tutym słowje, kotrež je nam date jako hesło za měsac september.

Haj, je to nětko tež woprawdže hesło twojeho křesćanskeho žiwjenja, je to tež twoje wosobinske wuznaće? Nic wěrnó, my wěmy, zo chce naše „ja“ rad žiwe być, a nic jenož to, wone chce rad rozsudžace słowo prajic, wono chce rad knježić a wšo do rukow brać w twójim a mojim žiwjenju. Ale z tym je nimo, hdyž je Chrystus woprawdže zastupił do našeho žiwjenja! Potom chce wón a ma wón sam žiwy być w našim znutřkownym!

Zo njebychmy to wopak zrozumili: Ja sym a wostanu před Bohom a před čłowjekami a před sobu jedna wosoba a zamołwita wosobina, kiž ma wšo w žiwjenju a za žiwjenje rozsudzić a postajic, ale to wšo pod nawjednistwom a knjejistwom Jezusa Chrystusa, kiž je, je-li zastupił do mojeho žiwjenja, žiwy we mni a ma přenje a poslednje słowo prajic. Wězo, to je jenož potom móžno, hdyž slyšu na jeho słowo a řeču z nim w swojej modlitwje. A njeje Jezus sam rjeknył, zo je wón sam to žiwjenje? Potom chcu wuznać z kěrlušerjom:

Hdyž, žiwjenje, će mam, ty wěrne. njech mrěje wšo, štož njejsy ty! Či dach so, žiwjenje wjesć swěrne, nětk hakle wěm, što ty mi sy. Ty sam w duši dobywaj; tak budu wěčnje překrasnjeny, ze swjatym křižom wupyšeny, ty wotamknjež mi Boží raj. La.

Krasne wěc, hdyž je wutroba kruta

Kruta wutroba je sylna, strowa. Wona njechabla.

Kruta wutroba wě, što je dobre a čini to dobre.

Kruta wutroba njeda so z wšelkimi a cuzymi wučbami wokoło honić, ale steji na twjerdym založku.

Kruta wutroba njepotrjeba stajneje podpěry, ale je druhim pomoc.

Kruta wutroba, to je zawěrnje krasna wěc, kotraž so nam dóstawa přez hnadu.

Zawěrnje jenož přez hnadu? Njeje to moja wěc, zo ja to dobre činju a to zle wostaju? Přistojny čłowjek wobkedžbuje zakonje stata a dže bjez poroka přez swoje žiwjenje. Paragrafy swětného prawa nam dosć jasnje praja, što je dowolene a što so pochłosta. Tu wo hnadže žana řeč njeje. Zadrž so prawje a ty nje-trjebaš žaneje hnady hladać.

Ach, kruta wutroba to wšak je wjace hač čłowjek, kotryž tak někak přistojny přez žiwjenje přeńdže.

Tole słowo wo krutej wutrobje je wzate z lista na Hebrejskich (13,9). Štó je z tutymi „Hebrejskimi“ mjenje, njewěmy cyle jasnje. W 10. stawje tutého lista čitamy, zo je tale wosada Židow wulke tyšnosće nazhoniła. Pisar lista dopomina jich na najsķěrje njedawno zańdžene časy. Woni su tehdom zebranje swojich kublow z wješošću znesli, dokelž wědzachu, zo maju lěpše bohatstwo, kotrež jim wostanje w njebjesach.

To je kruta wutroba.

Wona ma dowěrjenje do Boha a njeda so w tajkej dowěrje zamylit.

Tajka kruta wutroba, to je zawěrnje hnada wot Boha. My sebi ju njemóžemy sami dać. Boža, Chrystusowa móc je w slabych móčna. Bože džěci chodža po dobrych pučach. Džěci čémnosće pak lubuja to zle a du po złym puću do zatamanstwa.

To wšo zda so być tak jasne a jednore. Přez Chrystusa smy my džěci swěta. Su pak naše puće swětle, dobre, pobožne, swjate? My hrěšimy a pytamy z tysac wurěčemi so wusprawnić, ale derje nam při tym njeje.

Našeje stabeje wěry dla podawa nam Biblija radu, kak bychmy so w tutym zemskim žiwjenju wopokazali jako křesćenjo, jako Bože džěci, jako pobožne duše.

Tu njemóžemy so nětkle ze wšem zaběrać, štož nam Bože słowo praji wo prawym a dobrym křesćanskim žiwjenju. Chcemy jenož trochu rozmyslować wo tym, štož je nam w spočatku 13. stawa lista na Hebrejskich prajene.

Bratrska lubosć njech wostanje.

Hnydom so dopominamy, što je wšo krasneho a hlubokeho prajene wo lubosći w 13. stawje 1. lista na Korintiskich. Přeco zaso dyrbbjeli tutón kěrluš lubosće čitać a jón swěru rozpominać. Džensa pak njech přemyslujemy, što je wo bratrskej lubosći w lisce na Hebrejskich (10,24) prajene:

Kedžbujmy jedyn na druhého, zo bychmy so wabili

k lubosći a k dobrym skutkam, a njewopuščili

swoje zhromadženje, ale napominajmy so mjez sobu

a to čim bóle, hdyž widžeće, zo so džěń přibližuje.

W tym so bratrska lubosć wopokazuje, zo so k dobremu wabimy, zo so napominamy k swěrnosći, zo wostanjemy hromadže. Tak někotryžkuli drje by w tyšnosćach zańdženyh časow wotpadnył, njebychu-li jeho posylnili bratřa we wěstosći: Jezus Chrystus wčera a džensa a tón samy tež do wěčnosće. „Spominajće na swojich wučerjow, kiž su wam Bože słowo připowědali“. Tući wučerjo běchu wosadnym wjednicy k dobremu, k swěrnosći. Woni sami běchu swěrne. „Kedžbujće na wuchod jich zadržěnja a činće po jich wěrje.“ Kruta wutroba je pomoc za chablačych. Bratrska lubosć pomha dwělobowacemu k nowej wěstosći.

Hospodowanja njezabudźće! Grekske słowo, kotrež tu za „hospodowanje“ steji, po prawom rěka „lubosć k cuzemu“. Mějće cuzeho lubo! To je potajkim wjace a strašniše, hač lubemu wopytej šalku kofeja poskićić. Cuzeho hospodować, kotryž je wučeknył přescěhanjam a nětk pola tebe wuček pyta. Nam je dosć přikładow znate z časa, jako pola nas Židow přescěhachu, tež Polakow a njepräčelow tehdomnišeho stata, zo tajcy přescěhowani wo durje z bojosću kłapachu wo hospodu prošo. Budž bliši temu, kiž je mjez rubježnikow padnył a wzmi jeho do swójeho domu a njeboj so. Měj dowěrjenje do Boha, přetož tajke dowěrjenje ma wulku mzdu pola Boha. „Štož sće jednemu z tutych najmjeńšich činili, to sće mi činili!“

Mandželstwo budž čestne a mandželske ložo njewomazane. To běchu te tři wulke nuzy a spytowanja:

• přescěhowanje wěry dla, hrěch mandželstwołamanja, skuposć.

Póhanjo tehdomnišeho časa běchu skaženi a njepócćiwí. Ja sam sym we wuhrjebanym Pompeji widžał wobrazy na scénach, zo so hańbuje na

nje hladač. Pohanjo mējachu tajke wobrazy we swjich stwach! Młoda křescanska wosada je ze wšej mocu přečiwo tajkemu skaženju wojowala a je při tym snadź tež druhdy předaloko šta, kaž by mandželstwo, radosć mjez mužom a žonu, hižom hrěch było. Čělna lubosć njeje sama na sebi mazana, ale hdyž so z njej hrěši přečiwo blišemu.

Njeswěra boli.

Kruta wutroba je swěrna.

Wona so raduje popřatych wjeselow a njepyta zakazane spokojenje.

Waše wašnjce budź bjez pjenjez lakomstwa. To je to třeće spytowanje, zo čłowjek so dowěri swojim nahromadženym pjenjezam a nic Bohu. Bóh nam praji: Ja će nochtu wopušćić ani nihdy će skomdźić. My, kotřiž smy dvě wójnje, inflaciju a deflaciju nazhonili, nam tola njesměto do mysłow přinć, na pjenjezy so spušeć. Serbske přisłowo praji:

Pjenjezy so surowy knjez!

Nic jenož surowy ale tež falšny, jebacy, njeswěrný, njespušcomny. Dowěru pak můžeme do Boha, do swjeho Knjeza Jezom Chrysta měć, kiž je wčera, džensa, jutře – do wšěje wěčnosti tón samy. W.



A přindžechmy do Filipa, do města w Macedonskim kraju. Na sabatny džen džěchmy won před město, hdžež so k Bobu modlachu a rěčachmy k žónskim, kotřez běchu so tam zešle. (Jap. skutki 16. 12 a 13) Scena z Bukečanskeje bibliskeje bry „Durje su wotewrjene“.

Mróče a jasne njebjo

Naša jězba po ČSSR 1966 · Podal Gerhard Wirth

Rozžohnowanje.

Džen do swjeho wotjězda mějachmy hišće zrudnu winatosć lubeho wosadneho, swěrneho křescana, serbskeho wulkobura Kurta Nowaka z Hory, k poslednjemu wotpočínkej přewodžeć. Kak bě mi to lubo, zo móžach jemu tutu česć wopokazać, z kotrymž běch nimale na dwaceći lět we wutrobnej lubosći zwjazany. Wón bě z nami njesl starosć wo wosadu, wo Serbstwo, wo přichod cyłego luda. Ze šćedriwym rukomaj bě wón rade dawał. W přerich lětach po wójnje bě jeho wulki dom tak poľny luda, zo bě ledma hišće rum za Nowake swójbu. Bóh jenož wě, kak wulka je syła tych, kotrychž je wón w čěžkim času nasycił, byrnjež z woprědka sam wjele njeměješe. Njebóhi běše wustojny bur a so bórže zaso zhraba, hdyž po žalostnych wójnskich dnjach dom přišedši prózdný statok nadeněž.

Kurt Nowak bě nadobny zastupjer zańdženého časa wulkoburstwa.

Wot rowa džěch k ložu, zo bych so rozžohnował z Augustom Schubertom, blidariskim mištrum w Njeswačidle. Přez wjace hač třiceći lět je wón wobstaral cyrkwinski pokladnju a je był sobustaw cyrkwinskeho předstejerstwa. Njeswačidlska wosada wostanje njebočičkem džakowna, zo bě so tak swěru starał wo znowanatwarjenje we wójnje spaleneho Božeho domu. Změrom můžeme prajić, zo bě wón tehdom hlōwa a wutroba tutoho skutka. Krasne durje našeje cyrkwy, klětka, pult, prospekt pišćelow, to wšo budže hišće doľho chwalić jeho mištersku ruku.

Nětk tam wón ležeše sprócný. Jeho mocy běchu w poslednich nje-

džělach hladajce woteběrale. Runje zo hišće raz woči powoćini. Rěčeć wjace njemóže. Kak wjele běchmoj sej mój rozpowědaťoj! „Kak daleko sće z kantoratom?“ bě jeho poslednje prašenje, hdyž běch jeho před tyždenjom wopytał. Džensa jenož sčicha na mnje pohladnje. Spoznaj mje? Hišće raz zhromadnje wuspěwamy swjaty Wotćenaš.

Hdyž jutře wotjědzemy a so po dwěmaj njeđzelomaj wróćimy, wón tu wjace mjez žiwymi njebudže.

Na štwórty džen bě Bóh Knjez swjeho swěrneho wotročka wotwołał.

Po Chrystusowej smilnosći budžemy so před Božim trónom jónu zaso wídeć.

Hdyž sobotu rano z domizny wujědzemy, su zwiski mjez nje a nami přetorhnjene. My so zhubimy do swěta. Sami ani njewěmy, hdže wšudžom pojedžemy. Nichtón nas nje-namaka. Nichtón nas nje-dosćehnje – tež žana powěsć. Štož so doma mjez tym stanje, hakle zhonimy, hdyž so dom wróćimy.

Božo, miłosćiwý, zwarnuj jich doma a nas po puću přede wšej škodu a zlosću!

Serbja w Krupkach

Ja měnju katolskich Serbow, kotřiž rady do Krupkow pěši putnikowachu. W Krupkach je hnadowne město, podobnje kaž je to Róžant. Rjana, bohace wuhotowana barokna cyrkej, koľo do koľa wobdata ze zakrytej chódbu, w kotřezj wisaju wšelke wobrazy. Mjez nimi nas wosebje zajimuje wobraz katolskich Serbow, kotřiž putnikuju z Budyšina čahnu do Krupkow.

Wulka cyrkej je bohužel zamknjena, kaž to tak zwjetša tam bywa.

Mamy pak zbožo. Chěbětarka je blisko a nam durje rad wotamknje.

„Čehodla zamkaće cyrkej? Pola nas su katolske a husto dosć tež ewangelske Bože domy cyly džen wotewrjene.“

„Přindnu njeplechi a kradnu.“

Sleborne swjećatko madony bu hižom pokradnjene. Na jeho měsće je tam nětk podobne swjećatko ale z mjenje hódneho materiala.

Rad spominaju katolscy Serbja na swjete putnikowanje do Krupkow. Hač do lěta 1945 tam hišće chodžachu – pěši tam a sem. Poľdra dnja trajaše jedyň puć. Po wosadach podachu so 40 abo tež hišće wjace abo tež mjenje na puć. Přerich džen z Chrošćic abo Radworja abo z drugeje wosady hač do Pirny. Tam přenocowachu na słomje. Na druhi džen potom zahe dale džěše přez Gottleuba hač do wyšin Rudnych Horow a na tamnym boku nahle dele do Krupkow. Při mjezjach jich witaše měšnik z Krupkow a potom čahných z chorjemi kěrluše spěwajo do krasneje Krupčanskeje cyrkwy. Podobnje kaž tehdom Galilejcy Židža swjedźensce čahachu na ročne časy do Jeruzalema – mjez nimi čěsla Jozef z Nacareta ze žonu a dwanaćelětnym synom Jezusom.

Serbja wostachu zwjetša dwaj dnjej w Krupkach. W tutym času dońdžechu tež horje k rjanej wjesnej cyrkwiće, kotřez je znata přez Ludwig Richterowy wobraz. Tam běše Chrystusowy puć čerpjenja ze swjimi wšelkimi stacijemi. W nutřnej modlitwy džěchu po tutym puću pozastawajo při každej staciji.

Na posledk jich měšnik zaso swjatočnje přewodžowaše hač k mjezom. Putnikowarjo mējachu so tři rōžowcy modlić ducy na wyšin Rudnych Horow. Katolscy Serbja putnikowachu rady w swjatokownym času abo na 8. póznjeńc (Marje narod) do Krupkow a zetkach so tam z wulkimi sy-



Jedna bobabojazna žónska pak, z mjenom Lidia – tej Knjez wutrobu wotewrě, zo kedžbowaše na to, stož bu wot Pawola rěčane. (Jap. skutki 16,14)

Durje su wotewrjene

Hra cyrkwinskeho dnja

Bibliska hra „Durje su wotewrjene“, kotruž su nam na serbskim cyrkwinskim dnju 19. junija w Bukecach dźiwadźelnicy Němsko-Serbskeho ludowego dźiwadła tak rjenje předstajili, je hišće raz widžeć nježelu. 23. oktobra wječor w 19.00 hodź. w Kolpingowym domje w Budyšinje na Garbarskej hasy. Kolpingowy dom je wosadny dom katolikow. My smy knjeza fararja Andrickeho na tutu hru skedźbnili. Wón chce ju rady wužiwać za katolskich Serbow. A hrajerjo su tež zwólniwi, hišće raz jako japoštlo a židowske žony wustupować. Wězo su tež naši ewangelscy Serbja, kiž so za to zajimuju, wutrobnje přeprošeni. La.

lami luda, kotřiž běchu ze wšelkich kónčin tam došli.

My ewangelscy nimamy tajke putnikowanje. Katolska cyrkej w tym zaso raz dopokazuje swoju zwjazanosć z ludom. Lud rady pučuje a cyrkej je dała tutomu žedženju zaměry: Pučujće do Róžanta! Pučujće do Krupkow! Pučujće do Roma! Cyrkej čini z pučowanja pobožne putnikowanje. Stó móže a smě posudžować, hač so jej to přeco derje radži? Cyle wěsće pak je za katolskich Serbow tajke putnikowanje po dalokich a rjanych krajinach do runjewon njebjesce krasneje Krupčanskeje cyrkwe bylo rjane dožiwenje. Rjane dopomnjeće, kotrež zwosta pobožnemu člowjekej čas žiwjenja.

(Přichodnje dale)

„Štož chceće“

Česka hra w Němsko-serbskim dźiwadle w Budyšinje

W rozprawje našeho serbskeho superintendenta wo cyrkwinskim dnju w Bukecach čitachmy w julijskim

čísle našeho „Pomhaj Bóh“ w zwisku z tym, štož wón pisaše wo předstajenju našeje bibliskeje hry přez serbskich dźiwadźelnikow: „Njehc to našich ewangelskich Serbow w lubosci zwjazuje ze svojim swětnym dźiwadłom.“ W našim časopisu smy tež hižom huscišo rozprawy namakali wo serbskich dźiwadłowch hrach. Tón raz pak jedna so wo wustup w českej rěči. To nas tež zajimuje. My křesćenjo pytamy styki z bratrami a ze sotrami slowjanskeho jazyka na ekumeniskej, to rěka na cyrkwinskej bazy, a my so wjeselimo runje tak na dobrym zwisku na kulturnym polu.

Tak to nas Serbow tež zajimowaše, jako wustupichu 4. 5. septembra hosćo z Hradca Kralowě w Českosłowakskej na jewišću Budyskeho dźiwadła ze swojoradneje inscenaciju Shakespearoweje hry „Štož chceće“. My znajemy Shakespeara jako najwjetšeho jendźelskeho dramatiskeho basnika, kotryž bě žiwy wot 1564–1616. Wón potajkim hišće sluša do reformaciskeho časa a bě tež sam ewangelskeje wěry. Wón je wulke historiske dramy a tragedije spisał, je pak runje tak z mištrom komedije. Je pak prawje a hódno, wo tajkej w křesćanskim časopisu rozprawjeć? Čehodla nic! Ženje njebudže křesćan přečiwo prawemu wjeselu! A pola Shakespeara ma wšo dobre wašnje a přistojny a čisty raz. Wón pokazuje člowjekow tak, kaž su a so maja we wšědnym žiwjenju, hdyž steja pod wěstym wliwom, wšo jedne hač je to wliw alkohola, wliw lubosće, wliw smjertneho stracha, wliw někajkeje člowskeje slabosće a intrigi runje tak kaž wliw dobroćiwosće a wulkomyšlnosće abo štož hewak. Pola Shakespeara móžeš derje člowski charakter studować!

Nětk pak su naši čěscy hrajerjo sebi jara zajimawy pospyt zwěrili; woni su cyłemu jednanju a předstajenju čisće nowu a modernu formu dali. Woni su so při tym na Shakespearo-

wy čas powoľali, w kotrymž hrajuchu na jewišćach bjez kulisow a w tehdomnišej drasće; hercy sedžachu na jewišću a piskachu tak, kaž běše wašnje w 16. lěstotku. A nětko widžachmy drastu a slyšachmy hudźbu z 20. lěstotka. Haj, českim režiseram je so poradziło, z cyłeho skoro modernu rewiju stworić. Starši člowjek dyrbješe so najprjedy na to zwučić; młodej generaciji je so to wot wšeho započatka lubiło. Snano bě někotry z tym wohroženy, jenož bóle na zwonkowne hładač a mjenje na wobsah Shakespearoweho skutka dźiwać, wosebje hdyž njeje rěčneji ničo abo mało rozumi! Naši čěscy wumělcy pak su z wuběrnej mimiku a pantomimiku hrali, tak zo dorozumjenje žadny problem njebě, za Serba hakle docyła nic. A tež w nowočasnej drasće wosta Shakespearowy duch žiwy zdžeržany. A to běše hłowna wěc! —

Jednu maličkosć hišće: W cyłej činohrě dwórski błažen wustupuje. (W serbskim přidawku programa steji „nora“! K čomu poprawom?) W 17. scenje je wón předrasćeny pola Shakespeara jako farar, w českim wustupowanju jako doktor. Tute přeměnenje njeje žana škoda, dokelž so jedna wo chětro směšnu scenu. W 18. scenje pak je to trochu hinak. Tam so jedna wo wěčny slub dweju, kotrajž so lubujeta, před měšnikom, potajkim wo něšto, štož je skoro wěrowanju podobne. W modernej hrě pak džetaj „do kapalki, zo byštaj sej před Marju wěčnu lubosć slubiłoj“ (po serbskim programje). Tu je potajkim komornička Marja funkciju měšnika přewzała! Chcychu so na tajke wašnje cyle wzdać wot wšeho, štož na cyrkej a křesćansku wěru dopomina? To snano njeje po Shakespearowym duchu.

Ale wšitko we wšitkim běše cyle předstajenje dobra wěc! A my so wjeselimo jako Serbja, hdyž naši čěscy hosćo jónu zaso přindu! La.

Z wosadow

Bart: Br. farar Gerhard Renč je z 1. 9. 1966 na wotpočink šoł. My smy jemu wutrobnje džakowni, zo chce zwopředka hišće dale duchownske džěło w Bartskej wosadze wukonjeć.

Wón je 34 lět w Barce ze wšěj swěru džěłał w Božej winicy. Što njeje wšo w tutech lětach ležalo? Z Božej pomocu je wšelke nuzy a spytowanja tutech časow zmužiće znjesł. Stajnje je so tež rady jako Serb wuznawał. Posledni serbski Bibliski pučnik bě wón wudał. My serbscy fararjo mamy swojeho zastojnskeho bratra jara lubo a prosymy jeho a Boha, zo by wón jako wumjenkar hišće prawje dołho móhl a chcył Boži ewangelijon připowědać.

Njeswaćidło: Poslednju nježelu w awgusće swjećachmy swój wosadny žnjowodžakny swjedžen. Lětsa prošachmy wosebje wo pjenježne dary za wutwarjenje kantorskeho bydlenja.

5 340,14 hr. naličichmy. Bóh Knjez žohnuj wšitkich šćedriwych daričelow. Wón chcył dać našemu započatnemu skutkej dobre radženje — a do rjaneho noweho domu swěrnú kantorsku swójbu.

Bjedrich Helas:

Mój džěd Arnošt Helas

Na mojeho njeboh džěda spominać móžu jenož we lubosci a džakownosci. Z radosću napisam tohodla tute rjadki. Puritanska jednorosć, njesprócníwa džělawosć, wulka zlutnīwosć, sprawnosć, přecelnosć, bohabojaznosć a měrny, ale sebjewědomny charakter běchu jeho zamožnosće, kotrež jeho před druhimi wuzběhōwachu. Zeleznu strowotu dari jemu Bōh Knjez. Njemōžu so moje cyže žiwjenje dopomnić, zo jeho raz choreho widžach. „Jenož w strowym čěle pak móže strowa duša bydić!“ We swojim rjemjesle bě wón jara wustojny a wušikny a w domje swěrnym mandželski, nan a džěd. Pře wšo staješe pak wón swój serbski narod. Jeho hesło we zwonkowym a znutrjownym žiwjenju bě: „Civis Sorabus sum!“ (Ja sym Serb!) A z tym so horješe hač do swojeho zemřěca.

Žiwa je mi zańdženosć wot přenjeho džěcatstwa, hdyž na njeboheho spominam. Rady džěchmy my džěci k džědeji a wowce. Najradšo džěd z nami žortowaše. Často nam někajku bajku powědaše pak wo starym hrodze, pak wo złotym ložu abo wo hrodowym šerjenju. Tež wódného muža při Rakečanskim warje ženje njezapomni. Wjele sym zabył, na něštožkuliž móžu so tola hišće dopomnić.

Šěsć lět dolho běše z wojakom. Často powědaše nam podawizny ze swojeje wojskeje služby w Drježdžanach. Najskeje z tutoho časa wobchowaše sebi swój wulki zajim za tuto město! Hdyž měješe pozdžišo woženjenu džowku w Drježdžanach, skoro žane léto njezańdže, zo tam njeby z wowku pobyl. Jako wojak bě wón dolhi čas na twjedžiznje Hohnstein w Sakskej Šwicy komandowan, kotraž hišće džensa jako hospoda za młodžinu wobsteji.

Wot tutoho časa sem džeržeše dobre přecelstwo ze swojim korporalom, byrnjež tón Němc byl. Kóždě léto so wopytašaj, a ja móžu so na to dopomnić, zo bě džěd 79 lět stary, jako jeho přecel, kotryž bě we Wósporku doma, na wopyt přijědže. Bórže po tym přecel zemřě. To bě woprawdžite, hač do smjerće trajace přecelstwo! —

Tri wojny padnychu do jeho wojskeho časa, a to 1865, 1866, 1870/71. Ze swojeje wojskeje služby dósta wón najskeje tež wjele dale sahace nahlady hač druzy mějachu.

Swoje džěcatstwo je Arnošt Helas w Minakale a w Nižej Wsy pola Rakec přežiwił, hdžež měješe jeho nan žiwnosć. Narodił bě so w Psowjach. W Nižej Wsy so jeho naněj při wulkim wohenju wšo spali. Často je nam wo tutym wohenju powědał. Tehdy so 6 kublow sobu wotpali. Pola wěstych Miklec bě wohen wudyrił, dokelž bě tam pachol ze zapalkami hrajkal. Potom bě před wohenjom čeknył. Wšě dwory, nimo kotrychž bě potom ducy po puću čeknył, so wotpalichu. Wohen žadaše sebi tehdom tež jedne žiwjenje, a to Miklec mačerne. Džeň prjedy běchu krowu předali a wona bě ze zadnymi durjemi za pjenjezami běžala, kotrež hišće na polcy ležachu,

zo by je před wohenjom wuchowala. To so jej tež poradzi, ale jako chcyše z chěže zaso won, běše so z kurom tak zadymila, zo před zadnymi durjemi do womory padny a so spali. Jenož pjenjezy w prawej ruce a ruka so njespalichu, dokelž na ruce ležeše. — Žalostna smjerć! — Ale tež pachol, kotryž bě wohen založil, swojemu wosude njewučekny. — W Rakecach spali so pozdžišo jako muž při wohenju!

Helasec swójba zhubi při tutym wohenju wšo a přińdže do najwjetšeje chudoby. Kaž nam džěd čascišo powědaše, bě tež jara škoda, zo so wšě stare pisma sobu spalichu, kotrež jeho nan wobsedžeše a kotrež hač do srjedźneho wěka sahachu. Mjeno Helas so husto w něhdy serbskich krajinach namaka a je serbske mjeno za Gelasius abo Elias.

Mój džěd wozeni so 1862 z Marju Hajncec z Nydeje pola Laza. Swój dom založi sebi w Šešowje pola Njeswačidla. Jako česla džělaše pola knjejistwa w Njeswačidle, kotrehož wobsedzer bě tehdom hrabja Riesch. Tuto džělo w twarskim dworje w Njeswačidle hač do swojich poslednich dnjow wjace wopuscil njeje, byrnjež bu w léce 1890 swobodny knjez ze Vietinghoff-Riesch z nowym wobsedzerjom.

W Šešowje narodžichu so jeho džěci, kotrež k wučerjomaj Frenclaj a Hilbrigej do šule chodžachu. Pozdžišo přesydl so ze swojeje swójbu do Njeswačidla. Tam bě jemu knjejistwo w štomowni (parku) chěžu přenajalo.

Tu nastawachu jeho duchowne džěla, kěrlušy, basnje a nastawki. Při jeho basniskich darach wšak to žadyn džiw njebě; přetož tuta chěžka steješe w tak krasnym kućiku, zo by tam skónčnje kóždy čłowjek basnił a pěsnił.

Na prawym boku wobmjězuje Čornica zahrodu, kusk dale klepota džěň a nóc młyn a hišće něšto dale točeše so wótra piła we rězaku do drjewa. A wšitko wobdawachu wysoke štomy, kotrež běchu w léce zelene. W zymje pak howrješe a wuješe wichor bojaznje z tutymi stolětnymi hobrami.

Wot nalěca hač do nazymy, hdyž rano zahe ptački filolachu, džiwje hołbje kurčachu a wječor, hdyž směrki padachu, hišće sołobik swój wozbožacy spěw we wobdawacej kerčinje spěwaše a w nocy sowy bojaznje wołachu, bě to woprawdže idealny přirodny raj. Druhu stranu Čornicy wobmjězowaše tak mjenowane ptače hajnišćo a pómla witaše wulki krasny park z dwěmaj hrodomaj, rjanej orangeriju, hatom atd. To bě wokolina Arnošta Helasa!

Je potom džiw, zo započinaše basnić? — Farar Jakub běše z jeho dobrym radzićelom a přecelom, kotryž jemu wšelake pokiwy dawaše. A naš džěd džělaše njesprócníwje. Ja dopomnju so hišće na to, zo wowka na džěda často swarješe, zo bě zaso hač do počnocy sedžał a pišał!

Najwjace jeho džělow su tak wokoło 1890 nastale. Jeho swójba pak jeho džěla njeznaješe, dokelž z nikim

wo nich njerěčeše. Ja mam začišć, zo tež z druhimi rady wo nich njerěčeše. Wón nochcyše wuzběhnjeny być. Cuzy ludžo pak jeho wobdarjenosć lěpje znajachu a sebi ju wažachu.

Demokratija w cyrkwi

Tole čitachmy w 16. čisle Katolskeho Posoła (28. 8. 1966):

Lud smě sobu řečć

Kapitularny wikar nižozemskeje diecezy Hertogenbosch je měšnikow a lajkow diecezy namolwił, namjety zapodać za naslědnika njeboh biskopa Bekkera. To je něšto cyle nowe w cyrkwi. Cyle wěsće wita wjetšina katolikow tajke přenje pospyty demokratizacije w cyrkwi, kiž bě dotal přejara hierarchisce wusměřena. W starej cyrkwi bě to samozrozumliwe, zo sej Boži lud sam swojich pastyrjow woleše. Bychmy jara witali, zo by so wšudže w katolskej cyrkwi pomału zaso zawjedł tutón stary princip, zo smě lud sobu rozsudjeć při pomjenowanju swojich wyšich pastyrjow, ale tež při pomjenowanju fararjow. To je zraleho křescana w našim času njehodne, zo so jemu w tutym padže cyle bjez njeho wot horjeka diktuje. Jedna z přenich kročelow by dyrbała znajmjeńša ta być, zo měšnicy diecezy swojeho biskopa sej sami wola a nic kaž je nětke, zo to čini mały gremijum a potom Rom z namjetowaných jednoho pomjenuje.

Hač dotal běchmy zwučeni, w katolskej cyrkwi widjeć krutu hierarchisku monarchiju.

Bamž je knjez katolskeje cyrkwe. Štož wón we wěcach wěry a pócíwosće zjawnje jako bamž „ex cathedra“ wupraji, to je po katolskej wěrje nje-mylna wěrnosć a plaći za wšěch katolikow. Bamž je monarch swojeho małego waticanskeho stata. Wón pomjenuje kardinalow, arcybiskopow a biskopow. Wón powołuje koncily.

Biskup je knjez swojeje diecezy, Wón pomjenuje fararjow w swojej diecezy.

Farar je knjez w swojej wosadze. Kaplaň je jeho pomocnik.

Ewangelska cyrkej je zasadnje we wšěm demokratisce zřadowana. Wosada woli swoje cyrkwinske předsterstwo. Předsterstwo woli fararja. Předsterstwo nawjeduje wosadne žiwjenje, nic farar. Wón je předar Božeho słowa a ma so swojeho skutkowanja dla před předsterstwom zamołwić. Synoda je parlament cyrkwe. Tam so wobzamknu wšě zakonje našeje cyrkwe. Kaž so zda, chce katolska cyrkej tež nětķ puć do demokratije nastupić. — Ja bych sej druhy něšto mjenje demokratije w našej ewangelskej cyrkwi prał. W.

(Přichodnje dale)

Naklad Domowina. — Wuchadza z licencu č. 417 nowinskeho zarjada pola předsydy ministerskeje rady NDR jónkróc za mjesac. — Rjaduje Konwent serbskich ewangelskich duchownych. — Hlowny zamotwity redaktor: superintendent Gerhard Wirth-Njeswačidski. — Cisč: III-4-9, Nowa Doba, cisčernja Domowiny w Budyšinje.